

ELŻBIETA DĄBROWSKA

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ POWIERZCHNIOWYCH PROWADZONYCH W DOLINIE DOLNEJ NIDY W 1961 ROKU

W dniach od 10 do 22 lipca 1961 r. w ramach prac prowadzonych przez Ekspedycję Wykopaliskową w Chrobrzu, pow. Pińczów, przeprowadzono badania powierzchniowe w dolinie dolnej Nidy. Badania te, ograniczone do odcinka pomiędzy miejscowościami Młodzawy Duże—Niegosławice, pow. Pińczów, na prawym brzegu rzeki, miały charakter uzupełniający w stosunku do badań z lat 1959—1960¹. Celem ich było poszerzenie naszych wiadomości w zakresie osadnictwa najbliższych okolic Chrobrza, będącego od kilku lat terenem stacjonarnych badań wykopaliskowych, zwłaszcza w zakresie wysokiej terasy Nidy.

W wyniku przeprowadzonych badań odkryto 22 nowe stanowiska i punkty osadnicze. Ponadto zwiedzano ponownie kilka stanowisk znanych z lat poprzednich, znalezione na ich obszarze nowe materiały pozwoliły na pełniejsze rozpoznanie tych stanowisk. Zinventaryzowano również materiały uzyskane od miejscowej ludności, wydobyte w czasie kopania dołów fundamentowych i gospodarczych².

W czasie prowadzonych prac na badanym odcinku przeszukano wysoką terasę Nidy, prawie na całej jej szerokości z wyjątkiem terenów wsi Wojśławice, które znamy jedynie z materiałów uzyskanych poprzednio.

Wyniki badań powierzchniowych:

1. Młodzawy Duże, pow. Pińczów, punkt 3³. W obrębie terasy lessowej, na terenie sadu M. Wojtusika, znaleziono fragmenty naczyń neolitycznych (?), kultury łużyckiej i wczesnośredniowiecznych.

2. Młodzawy Małe—Mozgawa, pow. Pińczów, punkt 1. W obrębie terasy lessowej, na wzgórzu położonym na południowy wschód od kościoła parafialnego w Młodzawach Małych, przy drodze prowadzącej do Mozgawy, znaleziono fragmenty naczyń neolitycznych.

3. Młodzawy Małe—Mozgawa, pow. Pińczów, punkt 2. Na wzgórzu pomiędzy Młodzawami Małymi a Mozgawą na południe od drogi polnej, łączącej te miejscowości, znaleziono ułamki ceramiki neolitycznej, rzymskiej i średniowiecznej.

4. Młodzawy Małe—Mozgawa, pow. Pińczów, punkt 3. W obrębie te-

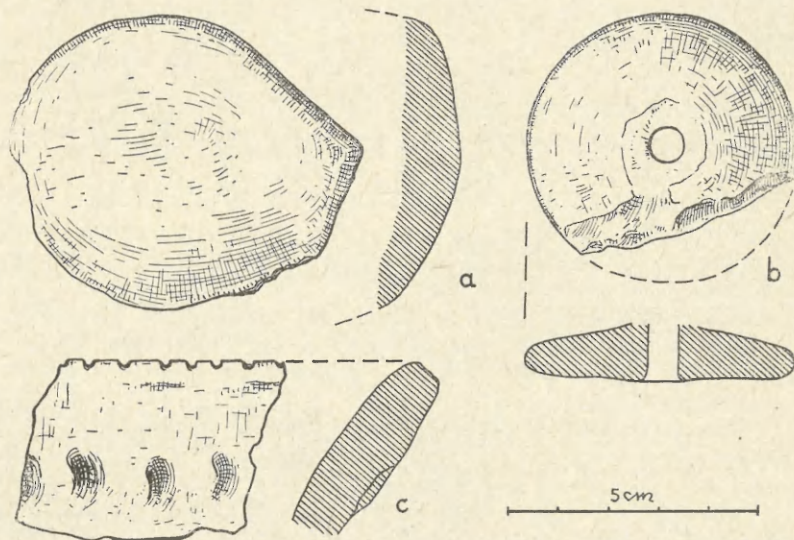
¹ E. Dąbrowska, *Sprawozdanie z badań powierzchniowych prowadzonych w r. 1959 w dorzeczu dolnej Nidy*, „Spraw. Arch.”, t. 13: 1960, s. 207—216; Też e, *Sprawozdanie z badań powierzchniowych prowadzonych w r. 1960 w dorzeczu Nidy*, „Spraw. Arch.”, t. 16: 1964, s. 382—392.

² W badaniach wzięli udział członkowie Ekspedycji Wykopaliskowej w Chrobrzu: L. Krzywda, K. Łukowicz, M. Natkaniec i M. Włodek.

³ Punkty poprzednie odkryte zostały w roku 1959.

rasy lessowej, na wzgórzu pomiędzy Młodzawami Małymi a Mozgawą, na polu J. Dąbrowskiego, znaleziono dużą ilość fragmentów naczyń kultury czas lejowatych (ryc. 1c), a także tłuczeń przerobiony na obłęcznik, wykonany z krzemienia święciechowskiego, i fragment tłuczka wykonanego z otoczka krystalicznego (rys. 1a)⁴.

5. Mozgawa, pow. Pińczów, st. 1. Na kulminacji terasy lessowej pomiędzy ostatnimi zabudowaniami wsi Młodzawy Małe a pierwszymi wsi Mozgawa (bliżej tych ostatnich), po obu stronach łączącej je drogi polnej, przy ponownej inwenta-

Ryc. 1. Młodzawy Małe-Mozgawa, pow. Pińczów, pkt: 3:

a — fragment tłuczka wykonanego z otoczka krystalicznego; b — uszkodzony przęślik gliniany; c — fragment naczynia kultury czas lejowatych

Rys. T. Wenhryniewicz

ryzacji stanowiska odkrytego w r. 1959⁵, znaleziono dużą ilość fragmentów naczyń należących do południowej grupy kultury czas lejowatych (ryc. 2.) oraz ułamki ceramiki średniowiecznej, grudy polepy z odciskami konstrukcji drewnianych oraz liczne wyroby krzemienne. Wśród tych ostatnich na największą uwagę zasługuje siekierka krzemienista, wykonana z obłupka surowca święciechowskiego, biało nakrapianego. Siekierka obrobiona jest po obu bokach podłużnych i częściowo na dolnej stronie obłupka. Jako obuch zachowana jest piętka i częściowo sęczonek. Ostrze surowe, częściowo gładzone po obu stronach, przy okazji gładzenia ostrza częściowo ogładzona jest też wystająca część sęczoneka. Ogólnie okaz ten możemy określić jako bardziej zbliżony do ciosaka niż do siekiery, przede wszystkim przez brak obróbki ostrza (ryc. 2d). Poza nim znaleziono jeszcze: 1 podwójny drapacz wiórowy, wykonany z krzemienia święciechowskiego, z retuszowanymi bokami podłużnymi

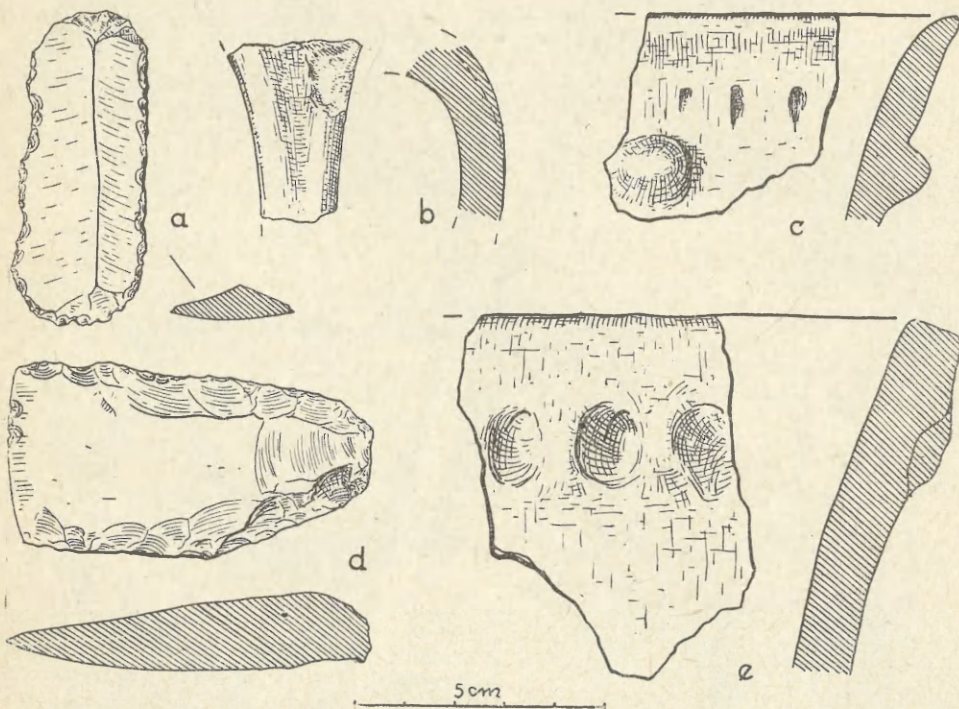
⁴ Nie można przy tym całkowicie wykluczyć, iż punkt ten, pomimo dość znacznej odległości terenowej, wchodzi w skład stanowiska Mozgawa 1, odkrytego w r. 1959, za czym przemawiałyby analogiczny skład i charakter znalezionych tam materiałów.

⁵ Dąbrowska, *Sprawozdanie z badań powierzchniowych ...*, s. 209.

(ryc. 2a), 1 podwójny drapacz z krzemienia świciechowskiego, wykonany z wióra używanego poprzednio jako sierpiec, z bokami podłużnymi retuszowanymi, oraz 1 fragment wióra wykonany z surowca gościeradowskiego.

6. Mozgawa, pow. Pińczów, punkt 2. Na polu, należącym do E. Chmielarza, położonym pomiędzy wsią a rzeką, znaleziono fragmenty naczyń starożytnych o trudnej do określenia przynależności kulturowej.

7. Mozgawa, pow. Pińczów, punkt 3. Pomiedzy zabudowaniami wsi Mozgawa a Wojsławice, na polu E. Węglińskiego, znaleziono fragmenty naczyń neolitycz-

Ryc. 2. Mozgawa, pow. Pińczów, st. 1:

a — drapacz wiórowy z retuszowanymi bokami, podłużnymi, wykonany z krzemienia świciechowskiego; b, c, e — fragmenty naczyń kultury czasz lejowatych; d — siekierka krzemiona, wykonana z surowca świciechowskiego

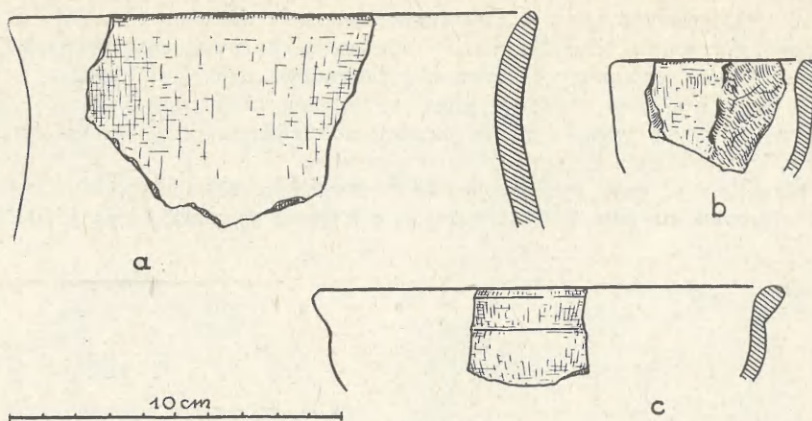
Rys. T. Wenhryniewicz

nych i krzemienno odłupkę, wykonany z surowca jurajskiego, oraz ułamki ceramiki rzymskiej i późnorzymskiej.

8. Wojsławice-Chroberz, pow. Pińczów. W r. 1960 przy kopaniu fundamentów pod dom, na pograniczu obu wymienionych powyżej wsi, znaleziono kilkanaście fragmentów naczyń południowej grupy kultury czasz lejowatych (ryc. 3a,b,c)⁶.

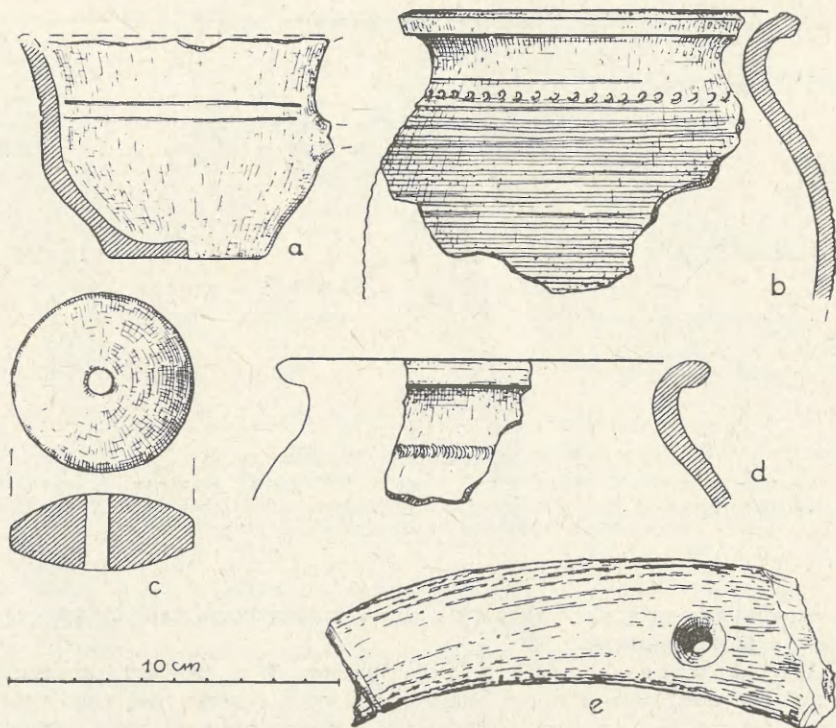
9. Chroberz, pow. Pińczów, st. 2. Na małym wzniesieniu namuliskowym

⁶ Materiał ten otrzymano w darze od dyrekcji Państwowego Technikum Rolniczego w Chrobrzu, za co w tym miejscu składam serdeczne podziękowania.

Ryc. 3. Wojsławice-Chroberz, pow. Pińczów. Fragmenty naczyń kultury czas lejowatych (?).

Rys. T. Wenhryniewicz

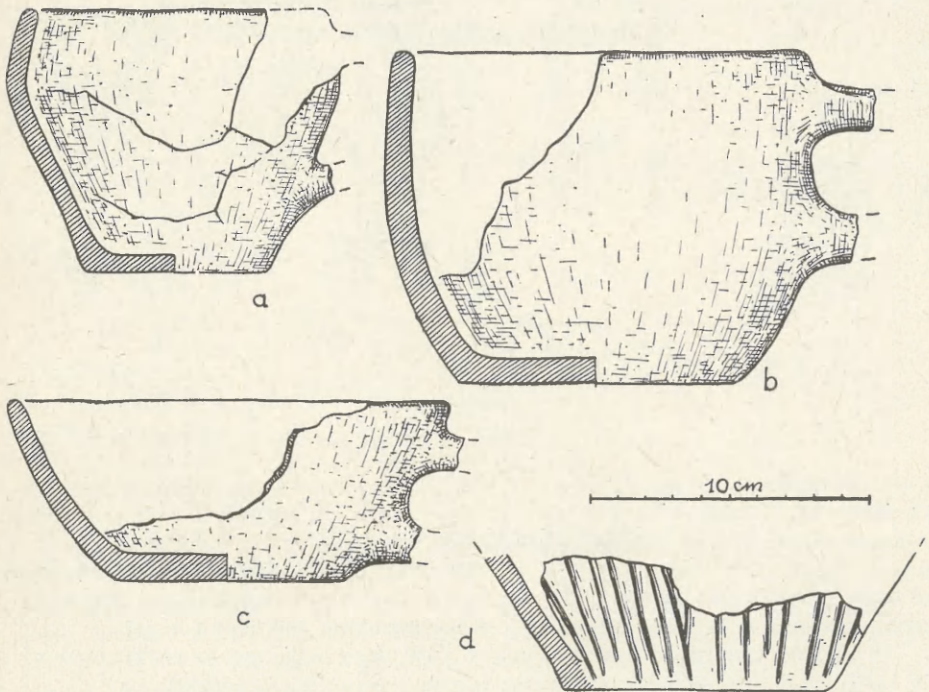
Ryc. 4. Chroberz, pow. Pińczów, st. 4:

a — kubek neolityczny (kultura lendzielska?); c — prześlik gliniany neolityczny;
b, d — fragmenty naczyń wczesnośredniowiecznych; e — półfabrykat wyrobu z rogu z przewierconym otworem

Rys. T. Wenhryniewicz

wśród rozlewisk Nidy, na lewym brzegu rzeki, w pobliżu odkrytego w roku 1959 stanowiska 2⁷, na polu J. Maja, znaleziono ułamki ceramiki rzymskiej oraz bliżej nie określony przedmiot żelazny.

10. Chroberz, pow. Pińczów, st. 4. W obrębie odkrytego w r. 1959 stanowiska⁸ przy kopaniu fundamentów pod chlew, na parceli J. Peronia, znaleziono: uchaty kubek neolityczny, przynależny być może do kultury lendzielskiej (ryc. 4a), oraz kilkadziesiąt ułamków naczyń tejże kultury, płaski przesłik gliniany (ryc. 4c), a także klikanaście fragmentów naczyń wczesnośredniowiecznych, całkowicie obtaczanych

Ryc. 5. Chroberz, pow. Pińczów, st. 5. Fragmenty naczyń z okresu lateńskiego

Rys. T. Wenhryniewicz

(ryc. 4b,d) wraz z półfabrykatem rogwym, o przewierconym otworze (ryc. 4e).

11. Chroberz, pow. Pińczów, st. 5. W pobliżu wykopu ratowniczego w r. 1960⁹, przy kopaniu fundamentów pod dom J. Muchy, znaleziono: 2 uchate naczynia lateń-

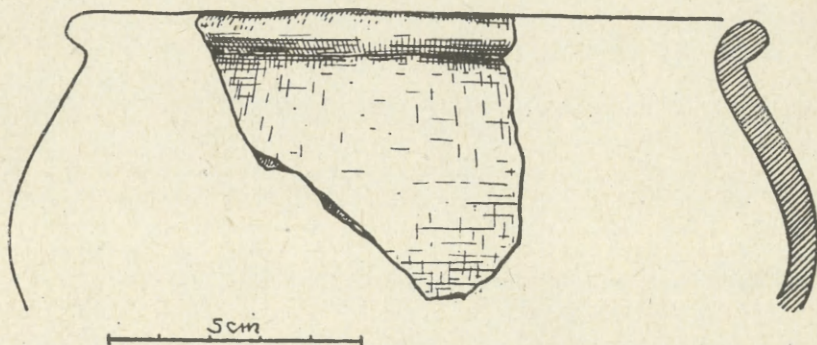
⁷ Badania sondażowe prowadzone na terenie pól, na których w r. 1959 znaleziono ułamki ceramiki wczesnośredniowiecznej, dały wyniki negatywne, tak iż materiał ten należy uznać za naniesiony w czasie wylewów Nidy, trudno jest jednak z całą pewnością stwierdzić, czy to samo się odnosi do materiałów z pól sąsiednich. E. Dąbrowska, *Sprawozdanie z badań sondażowych przeprowadzonych na stanowiskach 1, 2, 4 i 7 w Chrobrzu, pow. Pińczów* [oddane do publikacji w nast. tomach „Spraw. Arch.”],

⁸ Dąbrowska, *Sprawozdanie z badań powierzchniowych ...*, s. 210. W r. 1961 przeprowadzono na parceli J. Peronia również badania sondażowe. Dąbrowska, *Sprawozdanie z badań sondażowych...*

⁹ J. Potocki, *Lateńska szpila typu pseudofibula znaleziona w Chrobrzu, pow. Pińczów*, „Spraw. Arch.”, t. 14: 1962, s. 312—315.

skie o brzegu facetowanym (ryc. 5a,b), fragmenty czarki uchatej (ryc. 5c) i naczynia ozdobionego żłobkami pionowymi (ryc. 5d), a także kilka fragmentów naczyń zasobowych o nierównej powierzchni.

12. Chroberz, pow. Pińczów, punkt 6. W sąsiedztwie badanego w roku 1961 stanowiska 7¹⁰, w obrębie parku państwowego Technikum Rolniczego, obok dawnej „rządcówki”, znaleziono fragment naczynia lateńskiego o facetowanym brzegu i wygładzonej powierzchni (ryc. 6).

Ryc. 6. Chroberz, pow. Pińczów, pkt. 6. Fragment naczynia z okresu lateńskiego

Rys. T. Wenhryniewicz

13. Chroberz, pow. Pińczów, punkt 8. Na wschód od ostatnich zabudowań Chrobrza w kierunku miejscowości Rudawa, obok figury M. Boskiej, znaleziono fragmenty naczynia późnorzymskiego (siwa) i wczesnośredniowiecznego.

14. Rudawa, pow. Pińczów, punkt 1. W obrębie terasy lessowej, na wchód od zabudowań wsi na polach spółdzielni produkcyjnej, znaleziono fragmenty naczyń neolitycznych (?), kultury łużyckiej i późnorzymskich (ceramika siwa).

15. Rudawa, pow. Pińczów, punkt 2. W obrębie terasy lessowej, na wschód od zabudowań wsi, znaleziono ułamki toczonej ceramiki rzymskiej.

16. Rudawa, pow. Pińczów, punkt 3. Pomiędzy zabudowaniami wsi Rudawa i Nieprowice, obok spichrza podworskiego, znaleziono 1 fragment ceramiki neolitycznej i 1 fragment ceramiki wczesnośredniowiecznej.

17. Nieprowice, pow. Pińczów, punkt 1. W sąsiedztwie budynku szkoły podstawowej, na polu S. Cehla, znaleziono fragmenty ceramiki późnorzymskiej (siwej) i 1 fragment ceramiki wczesnośredniowiecznej.

18. Nieprowice, pow. Pińczów, punkt 2. W odległości 200 m na północny wschód od budynku szkoły podstawowej znaleziono fragment dużego naczynia neolitycznego kultury wstęgowej rytej (ryc. 7).

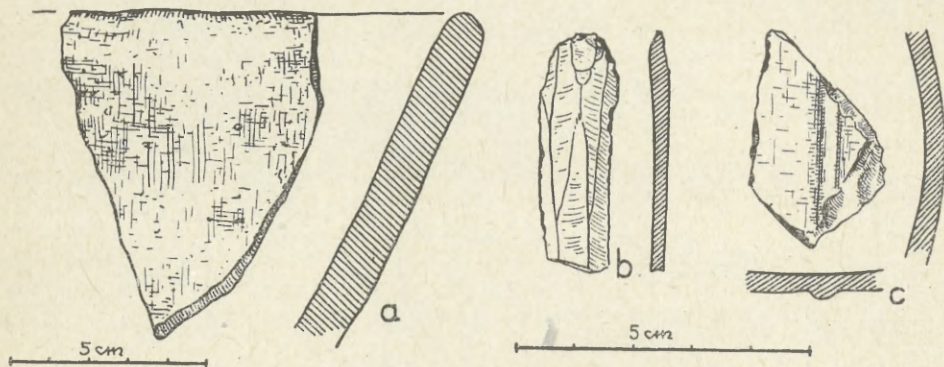
19. Nieprowice, pow. Pińczów, punkt 3. W odległości 400 m na południowy wschód od szkoły podstawowej znaleziono fragmenty bliżej nie rozpoznanej ceramiki starożytnej oraz ułamki ceramiki średnicwiecznej.

20. Nieprowice, pow. Pińczów, punkt 4. Na granicy pól należących do wsi Nieprowice i Niegostawice, pomiędzy drogą polną łączą te wsie a krawędzią terasy lessowej, znaleziono fragmenty ceramiki rzymskiej.

¹⁰ Dąbrowska, *Sprawozdanie z badań sondażowych...*

21. Nieprowice, pow. Pińczów, punkt 5. Na wschód od zabudowań wsi, na polach spółdzielni produkcyjnej, znaleziono fragmenty ceramiki południowej grupy kultury czas lejąwatych, w tym jeden fragment nasady szyjki amforki, ozdobionej pionowym żeberkiem (ryc. 8b), neolityczny wiórek krzemienisty (ryc. 8a) oraz grudy polepy i ułamki ceramiki średniowiecznej.

22. Nieprowice, pow. Pińczów, punkt 6. Na polach, położonych na wschód od dawnego folwarku, znaleziono kilka fragmentów naczyń starożytnych o trudnej do określenia przynależności kulturowej.

Ryc. 7. Nieprowice, pow. Pińczów; pkt 2 i 5:
pkt 2: a — fragment naczynia kultury wstęgowej rytej; pkt 5: b — wiórek krzemienisty;
c — fragment naczynka kultury czas lejąwatych

Rys. T. Wenhrynowicz

23. Nieprowice-Niegosławice, pow. Pińczów. Na pograniczu obu wymienionych powyżej wsi, na polu J. Kwiecińskiego, znaleziono fragmenty ceramiki neolitycznej i rzymskiej.

24. Niegosławice, pow. Pińczów, punkt 1. Na wschód od Niegosławic, w odległości 200 m na północ od szosy, znaleziono fragmenty naczyń kultury pomorskiej i późnolateńskich.

25. Niegosławice, pow. Pińczów, punkt 2. W odległości 390 m na zachód od drogi polnej łączącej Niegosławice ze Złotą, na polach Pięty i Grzywy, znaleziono fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej.

26. Niegosławice, pow. Pińczów, punkt 3. W odległości 100 m na zachód od drogi Niegosławice—Złota, na polu F. Walady, znaleziono kilka ułamków naczyń wczesnośredniowiecznych.

Przeprowadzone badania powierzchniowe pozwoliły na uzupełnienie luk w rozpoznaniu osadnictwa prawego brzegu Nidy. Ciągnie się ono nieprzerwanie wzdłuż wysokiej terasy lessowej. Przeważają tam stanowiska neolityczne, a wśród nich południowej grupy kultury czas lejąwatych (na uwagę zasługuje rozległe stanowisko Mozgawa 1). Stosunkowo są również liczne stanowiska z okresu wpływów prowincjonalnorzymskich, na których obficie występuje ceramika siwa, a także stanowiska z materiałem wczesnośredniowiecznym. Słabiej reprezentowana jest kultura łużycka i kultura pomorska.

Zakład Archeologii Małopolski
IHKM PAN w Krakowie

ELŻBIETA DĄBROWSKA

REPORT ON SURFACE INVESTIGATIONS IN THE VALLEY OF THE LOWER
NIDA RIVER IN 1961

Surface investigations carried out in the valley of the lower Nida, along the section Młodzawy Duże — Niegosławice, distr. Pińczów, in July 1961 were complementary to the researches of 1959 and 1960 ("Sprawozdania Archeologiczne" vols. XIII and XVI). Their special object was to collect information on the habitation in the direct neighbourhood of the earthwork of Chroberz, systematically excavated for several seasons. The researches have revealed 22 sites, while several sites known from previous investigations were inventoried. Of special interest is the site Mozgawa 1, attributed to the southern group of the Funnel Beaker culture. It was discovered in 1959 and again verified in 1961. In addition to pottery it has yielded a lot of stone and flint artifacts, including a flint axe made on a flake of Świeciechów flint and resembling a primitive type. Funnel Beaker materials have been also revealed between the villages Wojsławice and Chroberz and at Nieprovice, site 5. Site 4 in the village of Chroberz has yielded a handled mug, potsherds of the Lengyel culture and from Middle Ages, while on site 5 a few unbroken pots from the La Tène period were found. The areas east of Chroberz are relatively rich in materials from the period of Roman influences and from medieval times.

